

Kirkko ja tieteellinen maailmankuva

Arkkipiispa Tapio Luoma

15.3.2019

Maailmankuva

- ”Luontoa, ihmistä ja yhteiskuntaa koskevien oletusten tai tietojen systemaattista kokonaisuutta kutsutaan *maailmankuvaksi*. Sikäli kuin ko. tiedot ovat tieteellisiä – tieteellisin menetelmin hankittuja ja perusteltuja – voidaan puhua *tieteellisestä maailmankuvasta*.”
(Johdatus tieteenfilosofiaan. Käsitteen- ja teorianmuodostus, s. 85.
Helsinki: Otava 1984.)

Maailmankatsomus

- ”Maailmankuva ja siihen liittyvät filosofiset näkemykset (mm. tietoteoreettiset ja ontologiset käsitykset ja arvostukset) muodostavat *maailmankatsomuksen*.”
- Maailmankatsomus sisältää ”erityisenä osanaan käsityksen elämän tarkoituksesta ja mielekkyydestä sekä ihmisen asemasta ja tehtävästä maailmassa – tällaista käsitystä kutsutaan *elämäkatsomukseksi*. Tätä kautta maailmankatsomus sisältää normatiivisen, toiminnalle ohjeita antavan osan.”

(Johdatus tieteenfilosofiaan. Käsitteen- ja teorianmuodostus, s. 86. Helsinki: Otava 1984.)

Tieteellinen maailmankatsomus

- Tieteellinen maailmankatsomus ei tieteellisyyteen viittaavasta nimestään huolimatta ole katsomuksellisesti neutraali tapa hahmottaa todellisuutta, vaan se on katsomus muiden joukossa.
- → tieteellisyyteen viittäminen ei takaa neutraaliutta

Kirkon maailmankatsomus

- Maailma on Jumalan luomistyötä.
- Kaiken olemassa olevan lähtökohtana on Jumalan tahto.
- Jumala loi maailman Sanallaan.
- Tämä Sana, *logos*, on se todellisuuden elementti, joka antaa kaikelle luodulle järjestyksen ja ymmärrettävyyden, sanalla sanoen logiikan.
- Logos/logiikka saa aikaan sen, että maailman ja sen asioiden rationaalinen tarkastelu inhimillisen ymmärryksen kautta tulee ylipäätään mahdolliseksi.
- Kristillinen maailmankatsomus voi perustua vain *tieteelliseen* maailmankuvaan

Historian esimerkkejä I

- Kirkkoisä Tertullianus (n.155-230)
  - *”Mitä tekemistä Jerusalemissa on Ateenan kanssa? Mitä yhteistä voi olla akatemiassa ja kirkolla? Mitä harhaoppisilla ja kristityillä?”*
  - Tarkoituksena ei torjua filosofiaa sinänsä vaan ne filosofiset spekulatiot, jotka tarjosivat maaperän mm. gnostilaisuudelle
- Nikolaus Kopernikus (1473-1543)
  - Maapallo kiertää aurinkoa
  - Luterilaisten kiinnostus

Historian esimerkkejä II

- Galileo Galilei (1564 – 1642)
  - Vahvisti havainnoillaan Kopernikuksen heliosentrisen teorian
  - Konfliktin syitä:
    - Kirkon pitäytyminen ptolemaiolaiseen maailmankuvaan
    - Reformaation aiheuttama ilmapiirin jyrkkeneminen
    - Inhimilliset intohimot ja loukkaantumiset
- Charles Darwin (1809 – 1882)
  - Evoluutioteoria: 1) vahvimman selviytyminen, 2) lajin mukautuminen ympäristön muutoksiin
    - → tallentuminen perimään
  - Tarjosi välineitä kirkon- ja uskonnonvastaisille maailmankatsomuksille

Historian esimerkkejä III

- Albert Einsteinin (1879 – 1955)

- a) erityinen suhteellisuusteoria 1905

- Aika ja avaruus eivät erillisiä vaan integroituneet toisiinsa neliulotteiseksi aika-avaruudeksi
    - Valon nopeus tyhjiössä on aina vakio

- b) Yleinen suhteellisuusteoria 1915

- Neliulotteinen aika-avaruus + painovoimateoria
    - Mitä suurempi massa, sitä suurempi aika-avaruuden kaarevuus
  - → vastoin vakiintunutta maailmankuvaa

Historian esimerkkejä IV

- Kvanttiteoria
  - Valo ei vain aaltoliikettä vaan myös hiukkasten, fotonien liikettä
    - → aalto-hiukkasdualismi
  - Heisenbergin epätarkkuusperiaate
    - Todennäköisyyden keskeisyys

Yhteenvetoa

- Kirkko, kirkon usko ja tieteellinen maailmankuva eivät sulje pois toisiaan
- Kirkon tulee tukea tiedettä ja tieteellisen maailmankuvan rakentumista, koska totuus on kirkolle tärkeä
- Kirkon esitettävä tiedeyhteisölle kysymys siitä, mikä on hyvää, oikeaa ja vastuullista
- Kirkon osallistuessa tieteellisen tiedon tuottamiseen se voi vain kunnioittaa tieteellistä maailmankuvaa ja osallistua sen rakentamiseen